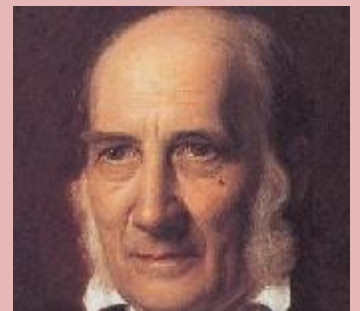

Romantikken¹⁸⁰⁰⁻¹⁸⁷⁰

Indhold

1800-tallet	2
Universalromantikken	2
Schack Von Staffeldt: "Indvielsen" (1804)	3
Nationalromantikken	5
Adam Oehlenschläger: "Der er et yndigt land" (1819)	6
Kærligheden	10
Emil Aarestrup: "Paa sneen" (1838)	11
Grundtvig	12
N. F. S. Grundtvig: "O kristelighed" (1824)	13
Grundtvig: "Et jævnt og muntært, virksomt liv på jord" (1839)	14
Grundtvig: "Er lyset for de lærde blot" (1839)	15
H.C. Andersen	16
H. C. Andersen: Nattergalen (1844)	17
Biedermeier	23

1800-tallet

Danmark befinder sig i begyndelsen af 1800-tallet i en voldsom krise. De opadgående økonomiske konjunkturer i 1700-tallet knækker. En øget censur træder i kraft, så trykkefriheden og ytringsfriheden begrænses. København bliver hårdt ramt af bombardementet fra den engelske flåde i 1807 (Napoleonskrigene), og landet går helt statsbankerot i 1813 og taber Norge i 1814. Flere krige belaster landet op gennem 1800-tallet og i 1864 mister Danmark endnu 40 % af sit landområde, da Slesvig-Holstein mistes og grænsen mod syd kommer til at gå ved Kongeåen. Denne kriseperiode betyder, at man i højere grad vender blikket indad:

Hvad udadtil tabes, må indadtil vindes!

Perioden kaldes også for **Guldalderen** – hvilket jo er lidt paradoksalt. Men begrebet hænger sammen med den "forgylde" måde både malere og digtere viste verden på – på trods af den barske virkelighed.

Romantikken er en samlet betegnelse for flere strømninger, der præger 1800-tallet frem til ca. 1870. Romantikken som periode dækker dermed både *universalromantikken*, *organismetanken*, *platonisme*, *nationalromantik* og *Biedermeier-kultur*.

Universalromantikken

Universalromantikken er en kunstnerisk bevægelse i Europa i første halvdel af 1800-tallet, der fokuserer på fantasi, ånd og følelser i en reaktion mod 1700-tallets fornuftsdyrkelse.

Den danske romantik er stærkt præget af tysk romantisk digtning og filosofi bla. Goethes roman "Faust" og Schellings idé om den store sammenhæng i naturen, og om hvordan der er overensstemmelse mellem naturens bevægelser og historien rytme. **Organismetanken** står for en opfattelse af, at menneskets sjæl kommer fra ånden i naturen og i sidste ende fra Gud. Verden er dermed i virkeligheden én stor organisme. Hos Schelling kommer organismetanken fx til udtryk således:

"Ånden slumrer i stenen, drømmer i planten, vågner i dyret og kommer til bevidsthed i mennesket."

Verden opleves holistisk – altså som én organisk helhed. Alt hænger sammen i et hierarki af lavere og højere former, fra sten og mineraler over planter og dyr til mennesket. Dette hierarki gennemstrømmes af den samme kraft – *ånden* - der altså kommer til udtryk i alle slags livsformer. Ånd og natur er på den måde tæt forbundne, og derfor står dyrkelsen af naturen centralt i romantikken, som dér hvor det sublime og det guddommelige kan iscenesættes. I naturen kan mennesket opleve det guddommelige – hvis man altså har blik for det, og forstår "at lade sig indvie".

Det er i høj grad kunstnerne, der forstår denne gave eller indvielse. De dyrker deres status som særligt udvalgte og perioden står fadder til dyrkelsen af kunstneren som et geni. Den romantiske kunstner har evner som almindelige mennesker ikke har, er særligt udvalgt og har adgang til dimensioner og sammenhænge i tilværelsen, som almindeligt dødelige ikke har. Kunstneren besidder i kraft af sin forestillingsevne, sin fantasi og sin inspiration en skabende kraft, der næsten ophøjer ham til en mini-gud. Dette erkendelsesniveau når kunstneren vel at mærke ikke via sin rationalitet, men netop via de romantiske sanser som anelse, intuition, fantasi og drøm.

Én digter der især lader sig indvie er **Schack Von Staffeldt**, der i 1804 skriver digtet "Indvielsen":

Schack Von Staffeldt: "Indvielsen" (1804)

1.

Jeg sad paa Pynten ved sundets bred,
Himlene Smilte,
Og saae med længsel i Dybet ned,
Bølgerne hvilte,
Da hælded Solen til Havets Bryst,
og rundtom rödnede Luft og Kyst

2.

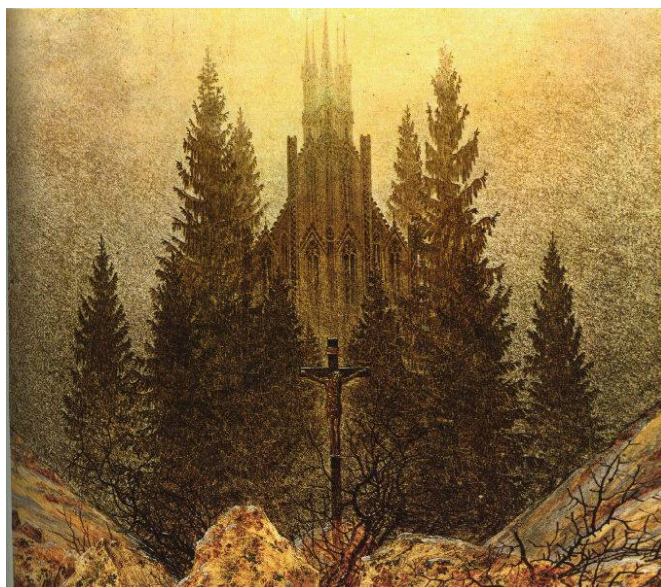
Og brat fra Skyerne Strengleeg
Anelsen vakte
I aftenrøde Musen nedsteg,
Harpen mig rakte,
Og rask et brændende Kys mig gav,
Nedsynkende i det luende Hav.

3.

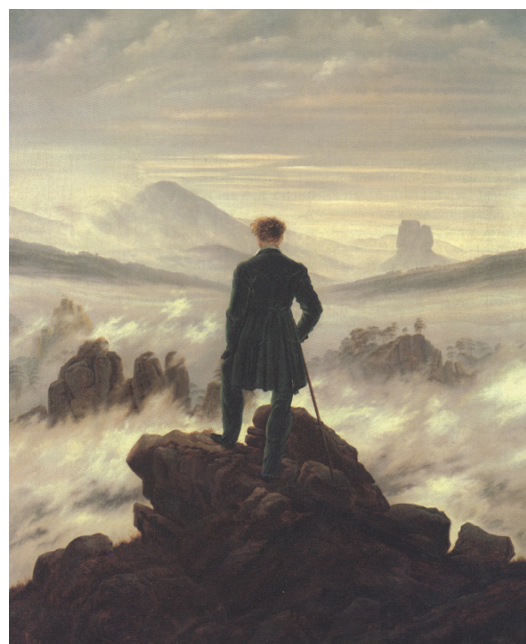
Da rundt en anden Natur der blev,
Vindene talte;
Fra skyer, som blege for Maanen hendrev,
Aanderne kaldte,
et Hierte slog varmt og venligt i Alt,
I alt mig vinked min egen Gestalt.

4.

Dog blev fra nu for Tanke og Trang
Jorden et fængsel;
Vel lindrer vel Anelse, Dröm og Sang
Hiertet sin længsel,
Dog brænder mig Kysset,
Jeg kiender ei Fred förend jeg drager Himlene ned!

CASPAR DAVID FRIEDRICH: "Korset på bjerget" 1808

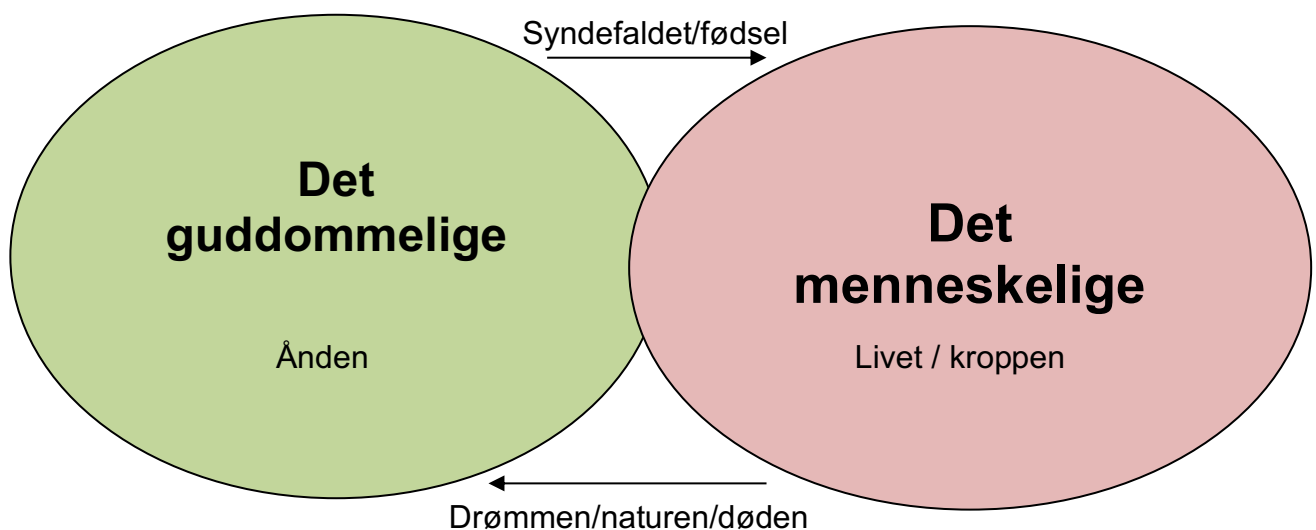

CASPAR DAVID FRIEDRICH:
"Wanderer über dem Nebelmeer", 1818

Arbejdsspørgsmål til digtet "Indvielsen":

1. Hvilket forløb har teksten?
2. Hvad er tekstens tema
3. Giv en karakteristik af jeg'et og den proces, det gennemløber
4. Hvorledes beskrives naturen (giv eksempler)
5. Hvilken livs- og tilværelsesopfattelse kommer til udtryk i digtets afslutning ?

En parallel til det universalromantiske verdensbillede er det **dualistisk verdensbillede**, som kendetegnes ved at verden består af 2 adskilte dele: det guddommelige og det menneskelige. Ånden kommer fra det guddommelige mens livet leves i den menneskelige krop. Derfor er mennesket i denne verden også splittet. Det er tvunget til at forholde sig til den fysiske verden og dens begrænsninger – mens det drages mod det guddommelige og den lykkefølelse der kan opleves i den åndelige dimension.

1700-tallet og 1800-tallet kan sammenlignes på følgende (meget overordnede) måde:

		Idéer	Litterær norm	Typiske genrer
1700-tallet	Oplysning	Forstand vs. overtro Menneskerettigheder Civilisation	Efterligning af græsk-romerske mønstre (klassicisme) Regelstyret digtning	Komedie, satire Essay Moralsk fortælling
1800-tallet	Romantik	Følelser vs. Fornuft Folket og nationen Natur	Dyrkelse af det originale Geniet Det naturlige	Tragedien Natur- og kærlighedslyrik Den historiske roman Eventyret

Nationalromantikken

Fra 1807 optræder romantikken også i en national form. Denne romantiske nationalisme opstår overalt i Europa og melder sig som en reaktion på Napoleons forsøg på at underlægge sig hele Europa. Helt fra Johannes Ewalds digtning i 1770'erne har man kunnet spore en voksende interesse for det nordiske. I stedet for "ånden i naturen" bliver det "den nationale ånd", der bliver det centrale, ofte i form af en dyrkelse af den nationale fortid og en fortrængning af samtidens økonomiske og sociale problemer.

Dyrkelsen af den nordiske mytologi (man taler om en nordisk renæssance) i denne periode udspringer dermed både af den nordiske mytologis tætte forbindelse til naturen, og af behovet for at iscenesætte den nationale identitet.

Nationalromantiske tekster er især optaget af temaer som:

- Landets historie
- Middelalderen – ridderhistorier
- Vikingetiden som storhedstid
- Den nordiske mytologi
- National identitet

Det er i begyndelsen af 1800-tallet at der indsamles og nedskrives både folkeeventyr og folkeviser, og i arkitekturen og billedkunsten optræder der temaer fra vikingetidens billedsprog. Nu skal den danske kultur dyrkes! Der skrives heltekvad til både forhistoriens og samtidens helte. Fx "Den tapre landssoldat" af Peter Faber fra 1848:

*Dengang jeg drog af sted, min pige ville med,
min pige ville med, ja min pige ville med.
Det kan du ej min ven! Jeg går i krigen hen,
og hvis jeg ikke falder, kommer jeg nok hjem igen.
Ja, var der ingen fare, så blev jeg her hos dig,
men alle Danmarks piger de stoler nu på mig.
Og derfor vil jeg slås som tapper landsoldat.
Hurra, hurra, hurra!*

Én af de helt primære nationalromantiske digtere er **Adam Oehlenschläger** (1779-1850). Han er en af nordisk litteraturs største digtere, og er ikke uden grund blevet kaldt Nordens digterkonge. Han var meget ung, da hans værk *Digte 1803* (1802) udkom, og det blev ikke alene et gennembrud for Oehlenschläger, men også et gennembrud for den romantiske periode i dansk litteratur.

Oehlenschläger har skrevet mange digte, og kendes i dag især med det meget berømte digt "Guldhornene" og med Danmarks nationalsang, "Der er et yndigt Land":

Adam Oehlenschläger: "Der er et yndigt land" (1819)

1

Der er et yndigt land,
det står med brede bøge
nær salten østerstrand.
Det bugter sig i bakke, dal,
det hedder gamle Danmark,
og det er Frejas sal.

2

Der sad i fordums tid
de harniskklædte kæmper,
udhvilede fra strid.
Så drog de frem til fjenders mén,
nu hvile deres bene
bag højens bautasten.

3

Det land endnu er skønt,
thi blå sig søen bælter,
og løvet står så grønt.
Og ædle kvinder, skønne mø'r
og mænd og raske svende
bebo de danskes øer.

4

Hil drot og fædreland!
Hil hver en danneborger,
som virker, hvad han kan!
Vort gamle Danmark skal bestå,
så længe bøgen spejler
sin top i bølgen blå.

Vort gamle Danmark skal bestå,
så længe bøgen spejler
sin top i bølgen blå.

Arbejdsopgave:

Find nutidige eksempler på nationalromantiske tendenser. Altså kulturelles udtryk, der på den ene eller anden måde indeholder nationalromantiske værdier eller signaler.

I kan fx finde dem i sangtekster, reklamer, fotos, film & tv osv.

Find dernæst ligheder og/eller forskelle på de nationale karakteristika i henholdsvis jeres eksempel og Oehlenschlägers "Der er et yndigt land".

Adam Oehlenschläger: "Guldhornene" (1803)

[Klik her og hør digtet reciteret af Poul Reumert](#)

1.
De higer og søger
i gamle Bøger,
i oplukte Høje
med spejdende Öje,
paa Sværd og Skjolde
i muldne Volde,
paa Runesten
blandt smuldrende Bene.

2.
Oldtids Bedrifter
anede trylle;
men i Mulm de sig hylle,
de gamle Skrifter.
Blikket stirrer,
sig tanken forvirrer,
I Taage de famle.

3.
"I gamle gamle
hensvundne Dage!
da det straalte i Norden,
da Himlen var på Jorden,
"giv et glimt tilbage!"

4.
Skyen suser, Natten bruser,
Gravhöien sukker,
Rosen sig lukker.
De övre Regioner toner!
De sig möde, de sig möde,
de forklarede Høje,
kampfarvede, röde,
med Stierneglans i Öie.

5.
"I som raver i blinde, skal
finde
et ældgammelt Minde,
der skal komme og svinde!
Dets gyldne Sider
skal Præget bære
af de ældste Tider.
Af det kan i lære,
Med andagtsfuld Ære
I vor Gave belønne.
Det skønneste skønne,
en *Møe* skal Helligdommen
finde!"
Saa synge de og svinde
Lufttonerne döe!

6.
Hrymfxe den sorte
puster og dukker
og i havet sig begraver.
Morgenens Porte
Delling oplukker,
og Skinfaxe traver
i straalende Lue
paa Himens Bue.

7.
Og Fuglene synge.
Dugperler bade
Blomsterblade,
som Vindene Gynge.
Og med svævende Fied
en Möe hendandser
til Marken afsted.
Violer hende krandsen,
Hendes Rosenkind brænder,
hun har Lilliehænder,
Let som en Hind
med muntret Sind,
hun svæver og smiler
og paa Elskov hun grubler -
hun snubler!
og stirrer og skuer
gyldne Luer,
og rødmere og bæver
og zittrende hæver
med undrende Aand,
af sorten Muld,
med sneehvide Haand,
det röde Guld.

8.
En sagte Torden
dundrer!
hele Norden
undrer!
Og hen de stimle
i store Vrimle,
og grave og søge
Skatten at forøge,
Men intet Guld!
deres Haab har bedraget.
De see kun det Muld,
hvoraf det er taget.

9.
Et sekel svinder!!
Over Klippetinder
det atter bruser.
Stormens Sluser
bryde med Vælde.
Over Norges fælde
til Danmarks sale,
de forklarede Gamle
sig atter samle.

10.
"For de sieldne Faæ
som vor Gave forstaae,
som ei Jordlænker binde,
men hvis Siele sig hæve
til det Eviges Tinde,
som ane det Höje
i Naturens Öie,
som tilbedende bæve
for Guddommens Straaler,
i Sole, i Violer,
i det Mindste, i det Störste,
som brændende törste
efter Livets Liv,
som - o store Aand
for de svundne Tider!
see dit Guddomsblik
paa Helligdommens Sider,
for *dem* lyder atter vort Bliv!
Naturens Sön
ukendt i Lön,
men som sine Fædre
kraftig og stor,
dyrkende sin Jord,
ham vil vi hædre,
han skal *atter* finde!"
saa synge de atter og svinde.

11.
Hrymfxaxe den sorte
puster og dukker
og i havet sig begraver.
Morgenens Porte
Delling oplukker,
og Skinfxaxe traver
i straalende Lue
paa Himens Bue.

12.
Ved lune Skov
Öxene trække
den tunge Plov,
over sorten Dække.

da standser Ploven,
og en Gysen farer
igiennem Skoven.
Fugleskarer tier.
hellig taushed
alt indvier.

13.
Da klinger i Muld
det gamle Guld.

Tvende Glimt fra Oldtidsdage
funkler i de nye Tider.
Selsomt vendte de tilbage,
gaadefyldt paa röde Sider.

14.
Mystisk Helligdom omsvæver
deres gamle Tegn og Mærker.
Guddomsglorien ombæver
Evighedens Underværker.
Hædrer dem thi Skiebnen
skalter!
Snart maaske de
erforsvunden.
Jesu Blod paa Herrens Alter
fylde dem, som Blod i
Lunden.
men I see kun deres Lue,
ikke det ærværdigt Höie!
Sætte dem som pragt tilskue
for et mat nysgierrigt Öie.

15.
Himlen sortner, Storme
brage!
Visse Time du er kommen.
Hvad de gav de tog tilbage.
Evig bortsvandt
helligdommen.

Arbejdsspørgsmål til digtet "Guldhornene"

- 1 Lav en kompositionsanalyse - dvs. find de afsnit digtet falder i og prøv at bestemme indholdet i de forskellige afsnit. Sæt en kort overskrift på hvert hovedafsnit.
- 2 Digtet handler om, hvordan de to guldhorn blev fundet. Hvilke omstændigheder skal der iflg. digtet til, før det er muligt at finde guldhornene?
Hvad karakteriserer de mennesker, som ikke finder noget?
- 3 Kig på naturbeskrivelserne i forbindelse med fundet af de to horn. Hvordan reagerer naturen? Hvorfor reagerer naturen således?
- 4 Første del af digtet er skrevet i oldtidens verseform. Anden del af digtet i moderne form (rytme, enderim osv.). Hvorfor mon Oehlenschläger har valgt to forskellige verseformer i det samme digt?
- 5 Sidste del af digtet beskriver det forhold, at guldhornene er forsvundet fra deres udstillingsmontre (de blev stjålet og senere smeltet om).
Hvordan forklarer Oehlenschläger hornenes forsvinden? Hvad er årsagen?
- 6 Hvad er digtets budskab og verdenssyn?

Kærligheden

At være romantisk betyder at dyrke kærligheden, tosomheden og forelskelsens eufori. I 1800-tallets start var dette slet ikke normalt - endsige anerkendt. Men med periodens fokus på ånd og sjæl bliver disse følelser nu frigjort og legaliseret. At irrationelle kræfter som forelskelse og lidenskab bliver mere tilladt, giver umiddelbart det enkelte menneske større og rigere livsmuligheder. Det er ikke længere helt så nødvendigt at begrænse sig selv og fortrænge følelser og lidenskaber. Men følelser og lidenskaber kan på den anden side også være uholdbare orienteringspunkter – og et mere skrøbeligt fundament for livet end rationelle valg. Derfor ser vi i perioden mange tekster med usikre, vaklende og søgende individer, hvor kærligheden på den ene side frigør dem – men på den anden side efterlader dem magtesløse. Teksterne fokuserer bl.a. på

- Den platoniske kærlighed
- Den romantiske kærlighed
- Forelskelsen
- Uskyldigheden
- Den uforløste kærlighed
- Længslen

CHRISTEN DALSGAARD:
"Mon han ikke snart skulle komme?" 1879

Det helt nye er, at man nu gerne må forelske sig efter instinkt og i højere grad kan gifte sig efter sit hjerte. Og selv om dette stadig ikke er alle forundt, er forelskelsen blevet et ideal. Så hvor det tidligere var rationelt arrangerede ægteskaber der dominerede, bliver det nu i højere grad den emotionelle forelskelse, der danner grundlag for flere og flere ægteskaber.

Digtningen fra denne periode fremstiller og fortolker kærlighedens kræfter og menneskets splittelse mellem den åndelige og den fysiske kærlighed. Mennesket længes efter den åndelige kærlighed – men drives samtidig mod den fysiske. Den romantiske kærlighed skildres derfor ofte i spændingsfeltet mellem guddommeliggørelse og dæmoni. Det er både dejligt og farligt! Både godt og ondt!

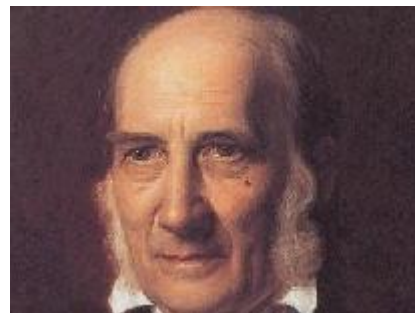
I digtet "Paa sneen" af Emil Aarestrup efterlades manden handlingslammet i dette spændingsfelt, og står tilbage med én ting: Længslen.

Emil Aarestrup: "Paa sneen"(1838)

1.
Hen over Torv og Gade,
Hvor Sneen laa, den hvide,
Belyst af Nattens Maane,
Jeg saae dig hastig skride.	2.
I eventyrlig Skjønhed,
Krystalklar, straalte Staden,
Og som et magisk Luftsyn
Blændede Slotsfacaden.	3.
Om dine Hænder vandt sig
Muffen, den lykkelige,
Og om dit Knæ jeg hørte
Den glatte Silke skrige.	4.
Dit Aandepust, usynligt
Ellers som Rosenduft, Nu strømte gennem Sløret
En Sølvsky ud i Luften.
5.
Sig syngende lod Sneen
Af dine Fødder trykke,
Og paa det bløde Teppe
Henflagrede din Skygge.	6.
Jeg saa den hastigt svæve
Over den glimmerhvide,
Ætherisk-rene Flade
En anden ved dens Side.	7.
Det var min egen Skygge!
Den skyndte sig utrolig
Jeg havde aldrig seet den
Saa langstrakt og urolig.	.
8.
Den nærmed sig forvirret
Den lod - det er det Sande
Sit eget sorte Væsen
Med dit sig kjælelnt blande	9.
De svulmede - Canova
Ei bedre Grupper skabte -
Imellem blev de borte,
Naar Maanens Lys sig tabte.	10.
Og kom igjen tilsyne
I Stillinger - o Lykke,
Mit Kjød og Blod maa savne,
Men opnaaes af min Skygge!	

Grundtvig

Salmedigteren Nikolaj Frederik Severin Grundtvig (1773-1872) er sammen med Søren Kierkegaard den betydeligste åndsperson i 1800-tallets Danmark. Faktisk er han den dominerende kulturpersonlighed i hele Norden, både som historiker, politiker, teolog og præst, pædagog og især salmedigter. Og for alt dette er han højt respekteret i vide kredse.

Ud af salmebogens 791 salmer er de 253 digtet, oversat eller gendigtet af Grundtvig. Langt den overvejende del af Grundtvigs salmer bruges og synges og er i høj grad folke- og fælleseje.

Grundtvig beder som ung præst bønnen: *Giv mig, Gud, en salmetunge*, og han bliver hørt! Han skriver digte og salmer gennem hele livet, genopliver gamle værdifulde salmer og skriver en nærmest uendelig række af nye selvskrevede salmer.

Grundtvigs salmer er originale, klassiske og med solidt rod fæste i Bibelens univers. Salmedigterne Brorson, Kingo og Grundtvig har hver deres fortrin, men at Grundtvig har det bredeste digteriske vingeang. Han henter sin inspiration fra Biblen – men også fra gamle kilder og munke-rimerier (*Hil dig, frelser og forsoner*), fra folkets liv og historie (*Kirken den er et gammelt hus*) og fra samtidens kirkelige (mis)forhold (*Velkommen igen, Guds engle små*). Han kan digte legende let (*Et barn er født i Betlehem*) eller i en nærmest profetisk fortættet stil (*O kristelighed*), som man aldrig glemmer, når stroferne først er gået ind under huden.

Grundtvig repræsenterer en klassisk, både luthersk og også oldkirkelig, kristendomsforståelse, og hans kristne tro kan beskrives gennem én af hans sidst digtede salmer *Øjne, I var lykkelige*. Her skildrer Grundtvig den lykke, det må have været for de første kristne, altså apostlene og deres generation, at færdes med Jesus, høre hans guddommelige ord og opleve alle hans mirakler. Og i det sidste vers ændres "var" til "er":

Øjne, I er lykkelige,
I, som ser Guds Søn på jord!
Øren, I blev hovedrige,
da I hørte livets ord!
Hjerte, da du ordet tro'de,
livets træ randt op af rode!

Hans pointe er, at den kristne menighed i nutiden oplever noget tilsvarende: Et guddommeligt nærvær gennem ord, sang og kirkelige handlinger. Dette er meget typisk for Grundtvigs salmer, der ofte beskriver det kirkelige i sammenhæng med det kollektive – fælleskabet.

N. F. S. Grundtvig: "O kristelighed" (1824)

1

O kristelighed!
du skænker vort hjerte, hvad verden ej véd,
hvad svagt vi kun skimte, mens øjet er blåt,
det lever dog i os, det føle vi godt,
mit land, siger Herren, er himmel og jord,
hvor kærlighed bor!

3

Livsalige land,
hvor glasset ej rinder med gråd eller sand
hvor blomsten ej visner, hvor fuglen ej dør,
hvor lykken er skinnende klar, men ej skør,
hvor dyrt ikke købes til krone på bår
de snehvide hår!

5

Letvingede håb!
gudbroder, nyfødt i den hellige dåb!
o, lån os den fjederham, ånden dig gav,
så tit vi kan flyve til landet bag hav,
hvor evigheds sol skinner klart allen stund
på saligheds grund!

7

O kærligheds ånd!
det evige liv i fuldkommenheds bånd!
o, smelt du vort hjerte ved højaltrets ild,
og klar du jordklimpen i solglansen mild,
saa glade vi føle, os skabes i bryst
de levendes lyst!

2

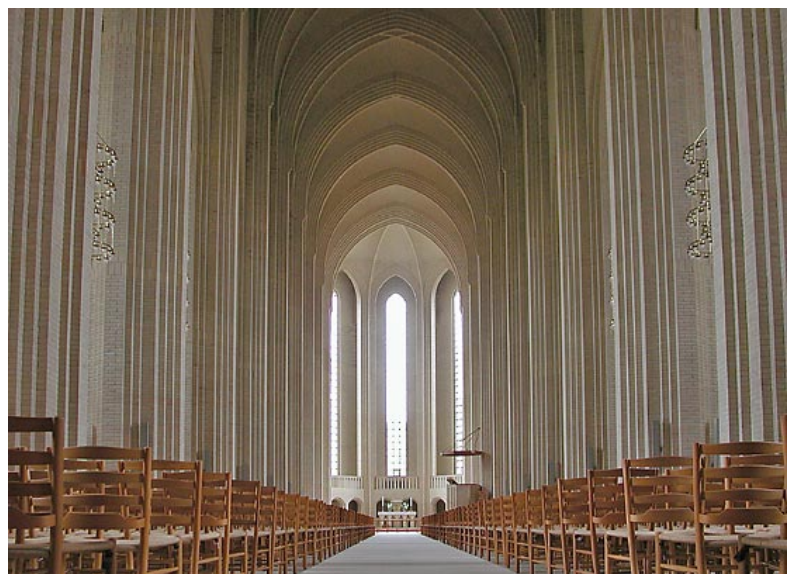
Lyksalige lod,
at leve, hvor døden har mistet sin brod,
hvor alt, hvad som blegned, opblomstrer på ny,
hvor alt, hvad der segned, opfarer i sky,
hvor kærlighed vokser som dagen i vår,
med roser i hår!

4

O vidunder-tro!
du slår over dybet din gyngende bro,
som isgangen trodser i brusende strand,
fra dødningshem til de levendes land,
bo lavere hos os, det huger dig bedst,
du højbårne gæst!

6

O kærlighed selv !
du rolige kilde for kræfternes elv!
du fylder med Frelserens gavmilde ord
velsignelsens kalk på det kristne Guds-bord
o, vær du vor livdrik på jorden og bliv
vort evige liv!

Grundtvigs Kirke i København. Tegnet af arkitekt Peder Klint (1853-1930) og opført fra 1921 til 1940.

Men det er ikke kun den danske folkekirke, der er gennemgående påvirket af Grundtvigs tanker. For ud over at være meget glad for at være kristen, så var Grundtvig også meget glad for at være menneske. Grundtvig var faktisk en livsnyder, der var gift flere gange, og som ud over sine mange salmer, også har skrevet meget smukke kærlighedsdigte.

Det særegne ved Grundtvigs brug af kærlighedsbegrebet er, at han lader al kærlighed – uanset hvilken art den er - have den samme kilde. Hos Grundtvig har derfor såvel kærligheden til kvinden som kærligheden til fædrelandet et selvfølgeligt fælles udspring, nemlig i kærligheden fra Gud. Det er den gudgivne kærlighed, der giver al anden kærlighed sit liv, sin kraft og sin glød.

Og ud af så meget kærlighed kommer der også et kærligt menneskesyn. En holdning til at mennesket ikke skal lide – heller ikke for at kunne komme i himlen senere. Livet skal være godt. Ikke overdådigt - men *"et jævnt og muntret, virksom liv på jord"*. Grundtvigianere bliver i samtiden kaldt "de glade kristne" netop fordi Grundtvig gjorde op med fx 1700-tallets pietistiske livssyn.

Grundtvig: "Et jævnt og muntret, virksomt liv på jord" (1839)

1

Et jævnt og muntret, virksomt liv på jord
som det, jeg ville ej med kongers bytte,
opklaret gang i ædle fædres spor,
med lige værdighed i borg og hytte,
med øjet, som det skabtes, himmelvendt,
lysvågent for alt skønt og stort hernenen,
men med de dybe længsler vel bekendt,
kun fyldestgjort af glans fra evigheden.

2

Et sådant liv jeg ønsked al min æt
og pønsed på med flid at forberede,
og når min sjæl blev af sin grublen træt,
den hviled sig ved "fadervor" at bede.
Da følte jeg den trøst af sandheds ånd,
at lykken svæver over urtegården,
når støvet lægges i sin skabers hånd,
og alting ventes i naturens orden.

3

Kun spiren frisk og grøn i tidlig vår,
og blomsterfloret i den varme sommer,
da modenhed i møde planten går
og fryder med sin frugt, når høsten kommer!
Om kort, om langt blev løbebanen spændt,
den er til folkegavn, den er til grøde;
som godt begyndt er dagen godt fuldendt,
og lige liflig er dens aftenrøde.

Og hvis livet skal være godt, så skal mennesket ikke slides ihjel. Bønder og arbejdere skal ikke bare knokle hele livet, men også have adgang til viden og fritid, der kan give dem glæde og udvikling i livet. Ud af denne holdning kommer højskoletanken. **Folkehøjskolen** opstår som et tilbud til voksne "mænd og kvinder af folket", der ellers ikke ville kunne gå i skole. Her kan de lære om livet, og blive klogere på litteratur, fysik, botanik, astronomi og samfundsforhold. Grundtvig skriver mange artikler om hvor vigtig skole og uddannelse er for både landet og folket, og hans tanker inspirerer især læreren Christen Kold, der bl.a. gør oprør mod udenadslæren i folkeskolen, stifter et stort antal friskoler og sammen med Grundtvig grundlægger den danske folkehøjskole.

Grundtvig: "Er lyset for de lærde blot" (1839)

Er lyset for de lærde blot
til ret og galt at stave?
Nej, himlen under flere godt,
og lys er himlens gave,
og solen står med bonden op,
slet ikke med de lærde,
oplyser bedst fra tå til top,
hvem der er mest på færde.

Er lyset i planeter kun,
som ej kan se og mæle?
Er ikke ordet i vor mund
et lys for alle sjæle!
Det giver os for ånder syn,
som solens skin for kroppe,
det slår i sjælen ned som lyn
fra skyerne hist oppe.

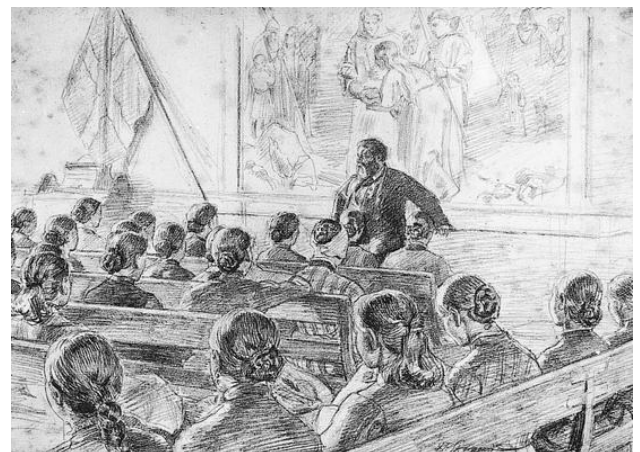
Er lys på visse vilkår blot
så halvvejs at ophøje?
Gør det ej alle vegne godt!
Er lys ej livets øje!
Skal for misbrugens skyld måske
på åndens himmelbue
vi heller mulm og mørke se
end solens blanke lue!

Nej, aldrig spørges det fra Nord,
vi lyset vil fordunkle!
Som nordlys i fribårne ord
det sås på himlen funkle,
og ses det skal ved nordens pol,
ej blot i kroppens rige:
midsommerens den bolde sol
vil ej for midnat vige!

Oplysning være skal vor lyst,
er det så kun om sivet,
men først og sidst med folkerøst
oplysningen om livet;
den springer ud af folkedåd
og vokser, som den vugges,
den stråle i vort folkeråd,
til aftenstjernen slukkes!

Danmarks ældste højskole: Rødding højskole

På den klassiske folkehøjskole spillede forstanderens foredrag for eleverne en væsentlig rolle. Her er det Ernst Trier, der taler til sommerpigerne på Vallekilde i 1888. Tegning af Joakim Skovgaard

Sangtime på Ry højskole ca. 1900

H.C. Andersen

Hans Christian Andersen er mest kendt for sine eventyr for børn. Men eventyrene viser stor indsigt i den menneskelige psykologi, så de henvender sig i høj grad også til den voksne læser. De er fremstillet med en stor kærlighed til poesens væsen, med en fintfølende nerve, og samtidig med en stærk kraft til at løfte os op over hverdagslivets realiteter. Vi kan derfor i dag også have et virkeligt stort udbytte af at træde ind i hans univers. Hans tekster rummer ofte en indirekte kritik af det etablerede samfund og af den måde mennesker opfører sig over for hinanden på, ligesom han hele livet skrev på sine erfaringer og indre konflikter i forbindelse med at have flyttet sig fra de lavere sociale lag til de højere.

(kilde: Litteratursiden.dk)

Arbejdsopgave:

I skal indsamle informationer om HC Andersen, der kan bidrage til en fælles biografi. Der skal indgå både biografiske og bibliografiske informationer, og den samlede biografi skal være så dækkende som muligt. Alle skal bidrage med mindst 10 informationer. Fx:

1. HC Andersen blev født i Odense i 1805
2. Han skriver sine første eventyr i 1835

OSV...

Sørg dog for, at jeres informationer får noget mere dybde end disse eksempler 😊

H. C. Anderesen: Nattergalen (1844)

I Kina ved du jo nok er kejseren en kineser, og alle de han har om sig er kinesere. Det er nu mange år siden, men just derfor er det værd at høre historien, før man glemmer den!

Kejserens slot var det prægtigste i verden, ganske og aldeles af fint porcelæn, så kostbart, men så skørt, så vanskeligt at røre ved, at man måtte ordentlig tage sig i agt. I haven så man de forunderligste blomster, og ved de aller prægtigste var der bundet sølvklokker, der klingede, for at man ikke skulle gå forbi uden at bemærke blomsten. Ja, Alting var så udspekuleret i kejserens have, og den strakte sig så langt, at gartneren selv ikke vidste enden på den; blev man ved at gå, kom man i den dejligste skov med høje træer og dybe søer. Skoven gik lige ned til havet, der var blåt og dybt; store skibe kunde sejle lige ind under grenene, og i disse boede der en nattergal, der sang så velsignet, at selv den fattige fisker, der havde så meget andet at passe, lå stille og lyttede, når han om natten var ude at trække fiskegarnet op og da hørte nattergalen. "Herre Gud, hvor det er kønt!" sagde han, men så måtte han passe sine ting og glemte fuglen; dog næste nat når den igen sang, og fiskeren kom derud, sagde han det samme: "Herre Gud! Hvor det dog er kønt!"

Fra alle verdens lande kom der rejsende til kejserens stad, og de beundrede den, slottet og haven, men når de fik nattergalen at høre, sagde de allesammen: "Den er dog det bedste!"

Og de rejsende fortalte derom, når de kom hjem, og de lærde skrev mange bøger om byen, slottet og haven, men nattergalen glemte de ikke, den blev sat allerøverst; og de, som kunde digte, skrev de dejligste digte, allesammen om nattergalen i skoven ved den dybe sø.

De bøger kom verden rundt, og nogle kom da også engang til kejseren. Han sad i sin guldstol, læste og læste, hvert øjeblik nikkede han med hovedet, thi det fornøjede ham at høre de prægtige beskrivelser over byen, slottet og haven. "Men nattergalen er dog det allerbedste!" stod der skrevet.

"Hvad for noget!" sagde kejseren, "Nattergalen! Den kender jeg jo slet ikke! Er her sådan en fugl i mit kejserdømme, ovenikøbet i min have! Det har jeg aldrig hørt! Sådant noget skal man læse sig til!"

Og så kaldte han på sin kavalier, der var så fornem, at når nogen, der var ringere end han, vovede at tale til ham, eller spørge om noget, så svarede han ikke andet, end "P!" og det har ikke noget at betyde.

"Her skal jo være en højst mærkværdig fugl, som kaldes nattergal!" sagde kejseren, "man siger at den er det allerbedste i mit store rige! Hvorfor har man aldrig sagt mig noget om den!"

"Jeg har aldrig før hørt den nævne!" sagde kavalieren, "den er aldrig blevet præsenteret ved hoffet!" -

"Jeg vil at den skal komme her i aften og synge for mig!" sagde kejseren. "Der ved hele verden hvad jeg har, og jeg ved det ikke!"

"Jeg har aldrig før hørt den nævne!" sagde kavalieren, "jeg skal søge den, jeg skal finde den!" -

Men hvor var den at finde; kavalieren løb op og ned af alle trapper, gennem sale og gange, ingen af alle dem, han traf på, havde hørt tale om nattergalen, og kavalieren løb igen til kejseren og sagde, at det vist måtte være en fabel af dem, der skrev bøger. "Deres kejserlige majestæt skal ikke tro hvad der skrives! Det er opfindelser og noget, som kaldes den sorte kunst!"

"Men den bog, hvori jeg har læst det," sagde kejseren, "er sendt mig fra den stormægtige kejser af Japan, og så kan det ikke være usandhed. Jeg vil høre nattergalen! Den skal være her i aften! Den har min højeste nåde! og kommer den ikke, da skal hele hoffet dunkes på maven, når det har spist aftensmad."

"Tsing-pe!" sagde kavaleren, og løb igen op og ned af alle trapper, gennem alle sale og gange; og det halve hof løb med, for de vilde ikke gerne dunkes på maven. Der var en spørgen efter den mærkelige nattegal, som hele verden kendte, men ingen ved hoffet.

Endelig traf de en lille, fattig pige i køkkenet, hun sagde: "O Gud, nattegalen! Den kender jeg godt! Ja, hvor den kan synge! Hver aften har jeg lov til at bringe lidt af levningerne fra bordet hjem til min stakkels syge moder, hun boer nede ved stranden, og når jeg så går tilbage, er træt og hviler i skoven, så hører jeg nattegalen synge! Jeg får vandet i øjnene derved, det er ligesom om min moder kyssede mig!"

"Lille kokkepige!" sagde kavaleren, "jeg skal skaffe hende fast ansættelse i køkkenet og lov til at se kejseren spise, dersom hun kan føre os til nattegalen, for den er tilsagt til i aften!" -

Og så drog de allesammen ud i skoven, hvor nattegalen plejede at synge; det halve hof var med. Som de allerbedst gik, begyndte en ko at brøle.

"O!" sagde hofjunkerne, "nu har vi den! Det er dog en mærkelig kraft i et sådant lille dyr! Jeg har ganske bestemt hørt den før!"

"Nei, det er køerne, som brøle!" sagde den lille kokkepige, "vi er endnu langt fra stedet!"

Frøerne kvækkede nu i kjæret.

"Dejligt!" sagde den kinesiske slotsprovst, "nu hører jeg hende, det er ligesom små kirkeklokker!"

"Nei, det er frøerne!" sagde den lille kokkepige. "Men nu tænker jeg snart vi hører den!"

Så begyndte nattegalen at synge.

"Den er det," sagde den lille pige, "hør! hør! Og der sidder den!" Og så pegede hun på en lille, grå fugl oppe i grenene.

"Er det muligt!" sagde kavaleren, "således havde jeg nu aldrig tænkt mig den! Hvor den ser simpel ud! Den har vist mistet couleur over at se så mange fornemme mennesker hos sig!"

"Lille nattegal!" råbte den lille kokkepige ganske højt, "vor nådige kejser vil så gerne, at De skal synge for ham!"

"Med største fornøjelse!" sagde nattegalen og sang, så at det var en lyst.

"Det er ligesom glasklokker!" sagde kavaleren, "og se den lille strube, hvor den bruger sig! Det er mærkværdigt vi aldrig har hørt den før! Den vil gøre en stor succes ved hoffet!"

"Skal jeg synge endnu engang for kejseren?" spurgte nattegalen, der troede at kejseren var med.

"Min fortræffelige lille nattegal!" sagde kavaleren, "jeg har den store glæde at skulle tilsige Dem til en hof-fest i Aften, hvor De vil fortrylle han høje kejserlige nåde med Deres charmante Sang!"

"Den tager sig bedst ud i det grønne!" sagde nattegalen, men den fulgte dog gerne med, da den hørte, at kejseren ønskede det.

På slottet var der ordentligt pudset op! Vægge og gulv, der var af porcelæn, skinnede ved mange tusinde guldlamper! De dejligste blomster, som ret kunde klinge, var stillede op i gangene; der var en løben og en trækvind, men så klang just alle klokkerne, man kunde ikke høre ørelyd.

Midt inde i den store sal, hvor kejseren sad, var der stillet en guldpynt, og på den skulle nattegalen sidde; hele hoffet var der, og den lille kokkepige havde fået lov til at stå bag ved

døren, da hun nu havde titel af virkelig kokkepige. Alle var de i deres største pynt, og alle så de på den lille grå fugl, som kejseren nikkede til.

Og nattergalen sang så dejligt, at kejseren fik tårer i øjnene, Tårerne trillede ham ned over Kinderne, og da sang Nattergalen endnu smukkere, det gik ret til Hjertet; og Kejseren var så glad, og han sagde, at Nattergalen skulle have hans Guldtøffel at bære om Halsen. Men Nattergalen takkede, den havde allerede fået Belønning nok.

"Jeg har set Tårer i Øjnene på Kejseren, det er mig den rigeste Skat! en Kejsers Tårer har en forunderlig Magt! Gud ved, jeg er nok belønnet!" og så sang den igen med sin søde, velsignede Stemme.

"Det er det elskeligste Koketteri jeg kender!" sagde Damerne rundtom, og så tog de vand i munden for at klukke, når nogen talte til dem: de troede da også at være nattergaler; ja lakajerne og kammerpigerne lod melde, at også de var tilfredse, og det vil sige meget, thi de er de allervanskeligste at gøre tilpas. Jo, nattergalen gjorde rigtignok lykke!

Den skulle nu blive ved hoffet, have sit eget bur, samt frihed til at spadserer ud to gange om dagen og een gang om natten. Den fik tolv tjenere med, alle havde de et silkebånd om benet på den og holdt godt fast. Der var slet ingen fornøjelse ved den tur.

Hele byen talte om den mærkværdige fugl, og mødte to hinanden, så sagde den ene ikke andet end: "Nat-!" og den anden sagde "gal!" og så sukkede de og forstod hinanden, ja elleve Spækhøkerbørn blev opkaldt efter den, men ikke een af dem havde en tone i Livet. -

En dag kom en stor pakke til kejseren, udenpå stod skrevet: Nattergal.

"Der har vi nu en ny bog om vor berømte fugl!" sagde kejseren; men det var ingen bog, det var et lille kunststykke der lå i en æske, en kunstig nattergal, der skulle ligne den levende, men var overalt besat med diamanter, rubiner og safirer; så snart man trak kunstfuglen op, kunde den synge et af de stykker, den virkelige sang, og så gik halen op og ned og glinsede af sølv og guld. Om halsen hang et lille Bånd, og på det stod skrevet: "Kejseren af Japans nattergal er fattig imod kejserens af Kina."

"Det er dejligt!" sagde de allesammen, og den, som havde bragt den kunstige fugl, fik straks titel af over-kejserlig-nattergale-bringer.

"Nu må de synge sammen! Hvor det vil blive en Duet!"

Og så måtte de synge sammen, men det vilde ikke rigtig gå, thi den virkelige nattergal sang på sin manér, og kunstfuglen gik på valser; "den har ingen skyld," sagde spillemestern, "den er særdeles taktfast og ganske af min skole!" Så skulle kunstfuglen synge alene. Den gjorde ligeså megen lykke som den virkelige, og så var den jo også så meget mere nydelig at se på: den glimrede som armbånd og brystnåle.

Tre og tredive gange sang den ét og det samme stykke, og den var dog ikke træt; Folk havde gerne hørt den forfra igen, men kejseren mente, at nu skulle også den levende nattergal synge lidt - - men hvor var den? Ingen havde bemærket, at den var fløjet ud af det åbne vindue, bort til sine grønne Skove.

"Men hvad er dog det for noget!" sagde kejseren; og alle hoffolkene skændte og mente, at nattergalen var et højst utaknemmeligt dyr. "Den bedste fugl have vi dog!" sagde de, og så måtte igen kunstfuglen synge, og det var den fire og tredivte gang de fik det samme stykke, men de kunde det ikke helt endnu, for det var så svært, og spillemesteren roste så overordentlig fuglen, ja forsikrede, at den var bedre end den virkelige nattergal, ikke blot hvad klæderne angik og de mange dejlige diamanter, men også indvortes.

"Thi ser De, mine herskaber, kejseren fremfor alle! Hos den virkelige nattegal kan man aldrig beregne, hvad der vil komme, men hos kunstfuglen er alt bestemt! Således bliver det og ikke anderledes! Man kan gøre rede for det, man kan sprætte den op og vise den menneskelige tænkning, hvorledes valserne ligger, hvorledes de går, og hvordan det ene følger af det andet -!"

"Det er ganske mine tanker!" sagde de allesammen, og spillemesteren fik lov til, næste søndag, at holde fuglen frem for folket; de skulle også høre den synge, sagde kejseren; og de hørte den, og de blev så fornøjede, som om de havde drukket sig lystige i thevand, for det er nu så ganske kinesisk, og alle sagde da "O!" og stak i vejret den finger, man kalder "slikpot," og så nikkede de; men de fattige fisker, som havde hørt den virkelige nattegal, sagde: "det klinger smukt nok, det ligner også, men der mangler noget, jeg ved ikke hvad!"

Den virkelige nattegal var forvist fra land og rige.

Kunstfuglen havde sin plads på en silkepude tæt ved kejserens seng; alle de presenter, den havde fået, guld og ædelstene, lå rundt omkring den, og i titel var den steget til "Højkejserlig Natbord-Sanger," i rang nummer ét til venstre side, for Kejseren regnede den side for at være mest fornemme, på hvilken hjertet sad, og hjertet sidder til venstre også hos en kejser. Og spillemestern skrev fem og tyve bind om kunstfuglen, det var så lærd og så langt, og med de allersværeste kinesiske ord, så alle folk sagde, at de havde læst og forstået det, for ellers havde de jo været dumme og var da blevne dunkede på maven.

Således gik der et helt år; kejseren, hoffet og alle de andre kinesere kunne udenad hvert lille kluk i kunstfuglens sang, men just derfor syntes de nu allerbedst om den; de kunde selv synge med, og det gjorde de. Gadedrengene sang "zizizi! klukklukkluk!" og kejseren sang det! Jo det var bestemt dejligt!

Men en aften, som kunstfuglen bedst sang, og kejseren lå i sengen og hørte på den, sagde det "svup!" inden i fuglen; der sprang noget: "surrrrrr!" alle hjulene løb rundt, og så stod musikken.

Kejseren sprang straks ud af sengen og lod sin livlæge kalde, men hvad kunde han hjælpe! Så lod de Urmageren hente, og efter megen tale og megen senefters, fik han fuglen nogenlunde istand, men han sagde, at der måtte spares meget på den, thi den var så forslidt i tapperne og det var ikke muligt at sætte nye, således at det gik sikkert med musikken. Det var en stor bedrøvelse! Kun én gang om året turde man lade kunstfuglen synge, og det var strengt nok endda; men så holdt spillemesteren en lille tale med de svære ord og sagde, at det var ligeså godt, som før, og så var det ligeså godt som før.

Nu var fem år gået, og hele landet fik en rigtig stor sorg, thi de holdt i grunden allesammen af deres kejser; nu var han syg og kunde ikke leve, sagde man, en ny kejser var allerede valgt, og folk stod ude på gaden og spurgte kavaleren hvorledes det var med deres kejser.

"P!" sagde han og rystede med hovedet.

Kold og bleg lå kejseren i sin store, prægtige seng, hele hoffet troede ham død, og enhver af dem løb hen for at hilse på den nye kejser; kammertjenerne løbe ud for at snakke om det, og slotspigerne havde stort kaffeselskab. Rundtom i alle sale og gange var lagt klæde, for at man ikke skulle høre nogen gå, og derfor var der så stille, så stille. Men kejseren var endnu ikke død; stiv og bleg lå han i den prægtige seng med de lange fløjlsgardiner og de tunge guldkvaste; højt oppe stod et vindue åbent, og månen skinnede ind på kejseren og kunstfuglen.

Den stakkels kejser kunde næsten ikke trække vejret, det var ligesom om der sad noget på hans bryst; han slog øjnene op, og da så han, at det var døden, der sad på hans bryst og havde taget

hans guldkrone på, og holdt i den ene hånd kejserens guldsabel, i den anden hans prægtige fane; og rundtom i folderne af de store fløjlsengegardiner stak der forunderlige hoveder frem, nogle ganske fæle, andre så velsignede milde: det var alle kejserens onde og gode gerninger, der så på ham, nu da Døden sad på hans hjerte:

"Husker du det?" hviskede den ene efter den anden. "Husker du det!" og så fortalte de ham så meget, så at sveden sprang ham ud af panden.

"Det har jeg aldrig vidst!" sagde kejseren; "Musik, musik, den store kinesiske tromme!" råbte han, "at jeg dog ikke skal høre alt det, de sige!"

Og de blev ved, og Døden nikkede ligesom en kineser ved alt, hvad der blev sagt.

"Musik, musik!" skreg kejseren. "Du lille velsignede guldfugl! Syng dog, syng! Jeg har givet dig guld og kostbarheder, jeg har selv hængt dig min guldtøffel om halsen, syng dog, syng!"

Men fuglen stod stille, der var ingen til at trække den op, og ellers sang den ikke; men Døden blev ved at se på kejseren med sine store, tomme øjenhuler, og der var så stille, så skrækkeligt stille.

Da lød i det samme, tæt ved vinduet, den dejligste sang: det var den lille, levende nattegal, der sad på grenen udenfor; den havde hørt om sin kejsers nød, og var derfor kommet at synge ham trøst og håb; og alt som den sang, blev skikkelserne mere og mere blege, blodet kom raskere og raskere i gang i kejserens svage lemmer, og Døden selv lyttede og sagde: "bliv ved lille nattegal! Bliv ved!"

"Ja vil du give mig den prægtige guldsabel! Ja vil du give mig den rige fane! Vil du give mig kejserens krone!"

Og Døden gav hvert klenodie for en sang, og nattegalen blev ved endnu at synge, og den sang om den stille kirkegård, hvor de hvide roser gror, hvor hyldetræet dufter, og hvor det friske græs vandes af de efterlevendes tårer; da fik Døden længsel efter sin have og svævede, som en kold, hvid tåge, ud af vinduet.

"Tak, tak!" sagde kejseren, "Du himmelske lille fugl, jeg kender dig nok! Dig har jeg jaget fra mit land og rige! Og dog har du sunget de onde syner fra min seng, fået Døden fra mit hjerte! Hvorledes skal jeg lønne dig?"

"Du har lønnet mig!" sagde nattegalen, "jeg har fået tårer af dine øjne første gang jeg sang, det glemmer jeg dig aldrig! Det er de juveler, der gør et sanger-hjerte godt! Men sov nu og bliv frisk og stærk! Jeg skal synge for dig!"

Og den sang - og kejseren faldt i en sød søvn, så mild og velgørende var søvnen.

Solen skinnede ind af vinduerne til ham, da han vågnede styrket og sund; ingen af hans tjenere var endnu kommet tilbage, thi de troede, han var død, men nattegalen sad endnu og sang.

"Altid må du blive hos mig!" sagde kejseren, "Du skal kun synge, når du selv vil, og kunstfuglen slår jeg i tusinde stykker."

"Gør ikke det!" sagde nattegalen, "den har jo gjort det gode, den kunde! Behold den som altid! Jeg kan ikke bygge og bo på slottet, men lad mig komme, når jeg selv har lyst, da vil jeg om aftenen sidde på grenen der ved vinduet og synge for dig, at du kan blive glad og takkefuld tillige! Jeg skal synge om de lykkelige, og om dem, som lide! Jeg skal synge om ondt og godt, der rundtom dig holdes skjult! Den lille sangfugl flyver vidt omkring til den fattige fisker, til bondemandens tag, til hver, der er langt fra dig og dit hof! Jeg elsker dit hjerte mere end din krone, og dog har kronen en duft af noget helligt om sig! Jeg kommer, jeg synger for dig! Men ét må du love mig!"

"Alt!" sagde kejseren, og stod der i sin kejserlige dragt, som han selv havde iført sig og holdt

sabelen, der var tung af guld, op mod sit hjerte.

"Ét beder jeg dig om! Fortæl ingen, at du har en lille fugl, der siger dig alt, så vil det gå endnu bedre!"

Og da fløj nattergalen bort.

Tjenerne kom ind for at se til deres døde kejser; - jo der stod de, og kejseren sagde: "God morgen!"

Arbejdsspørgsmål til "Nattergalen" I

Eventyret kan inddeles i følgende afsnit. Markér afsnittene i teksten.

- Indledningen, hvor universet præsenteres
- Tilsyneladende harmoni
- En mangel indtræder - disharmoni - man søger
- Man finder - genoprettelse af harmoni (tilsyneladende)
- Kunstfuglen fremkalder den nye konflikt - disharmoni
- Konflikten optrappes af kejserens sygdom
- Forvandling ved nattergalens hjælp
- En vedvarende harmoni oprettes

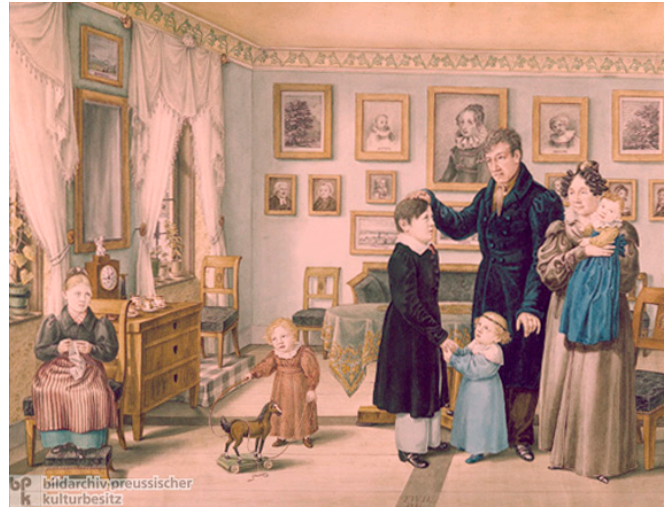
Arbejdsspørgsmål til "Nattergalen" II

- Hvilke genremæssige træk kan tillægges eventyrtraditionen?
- Hvilke modsætninger driver handlingen i eventyret frem?
- Hvilke motiver findes i teksten? Her kan man for eksempel se på kontraster mellem det højstemte og det jordnære, personer og personificerede begreber og besjælede dyr.
- Hvordan er fortællestemmen? Find steder, hvor den træder frem og bliver åbenlys. Hvilken virkning har disse fortællerkommentarer?

Biedermeier

Begrebet 'biedermeier' stammer oprindeligt fra malerkunsten (genremaleriet). Biedermeier-strømningen er knyttet til en borgerlig kultur, der var kendetegnet ved at dyrke det harmoniske og det moralske, og ved at fortrænge det ubehagelige og det umoralske.

I dansk litteratur fra perioden 1820-1870 findes træk af Biedermeier-kulturen i det meste af den danske digtning. En dyrkelse af familien, det hyggelige, det moralske, det idylliske, det danske bondelandskab, stokroseidyl, det trygge og det kendte. På en måde kan man se det som en banalisering eller udvanding af den romantiske organismetæknings panteisme.

Idealet er dannelse og selvbeherskelse. Mennesket er harmonisøgende og fortrænger "det farlige". Løsningen er hjemlig hygge og tryghed. I billedkunstens ses verden ofte ud gennem et borgerhjems-vindue, mens tiden står stille i den rolige og harmoniske stue. I dannelsesromanen er kompositionen ofte idyl – konflikt – idyl, og hovedpersonens trængsler skal virke opdragende og moraliserende på læseren.

Kønsrollerne er meget strengt trukket op. Mændene har et borgerligt erhverv, tjener pengene og styrer hjemmets finanser. De orienterer sig om verden udenfor hjemmet og har det overordnede ansvar for familien. Kvinderne beskæftiger sig med husholdningen og børnene. De læser, broderer, går på visitter og sørger for familiens ve og vel.

Og som noget nyt er børnene også med på familieportrætterne. Borgerbørnenes trivsel er et nyt ideal, og man ser dem afbilledet med legetøj, bøger og dyr – symboliserende den glade barndom og den trygge familie.